

Alfred Cholewiński

"Die neutestamentlichen Apokryphen", Johannes B. Bauer, Düsseldorf 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/1, 162-163

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

logicznie ze sobą powiązane tematy robi miejscami wrażenie sztucznej i tym samym wątpliwej. Bardziej bliżsi prawdy wydają się być ci egzegeci, którzy w obecnym tekście widzą więcej późniejszych wstawek redakcyjnych i glos.

Ks. Alfred Cholewiński SJ, Rzym

JOSEF SCHREINER, „*Von Gottes Wort gefordert. Aus der Verkündigung des Propheten Jeremias*”, Düsseldorf 1967, Patmos-Verlag, s. 128.

Obok „Małych Komentarzy” wydaje Patmos-Verlag serię krótkich opracowań dotyczących świata Biblii (*Die Welt der Bibel*). Dwudziesty tom tej serii zawiera omówienie i egzegezę niektórych fragmentów prorocstwa Jeremiasza. W założeniu autora fragmenty te mają być ilustracją i konkretnym przykładem zjawiska profetyzmu izraelskiego. Mają one nie tylko ukazywać głęboki związek działalności proroka z sytuacją polityczną i religijną narodu wybranego, lecz także odsłonić, na ile to oczywiście jest możliwe, wewnętrzną istotę powołania i działalności proroka, np. proces otrzymywania Objawienia Bożego, wewnętrzne walki wysłannika Jahwe, nadprzyrodzoność jego misji itp. Jak wiadomo, bogate w osobiste wynurzenia prorocstwo Jeremiasza dostarcza w tym względzie wiele cennych informacji.

Książka J. Schreiner'a nie jest jednak tak jednolita i konsekwentna w przeprowadzeniu tego zamiaru, jakby można było tego oczekiwać po wstępnych zapowiedziach autora. Powodem tego jest fakt, że poszczególne jej rozdziały (za wyjątkiem rozdz. III) były przedtem niezależnymi od siebie opracowaniami zamieszczonymi w czasopiśmie „Bibel und Leben”. Nie wszystkie spośród nich odpowiadają założeniom obecnej publikacji. Wśród komentowanych tekstów znajduje się np. Jer. 31, 1—6. 31—37 (prorocstwo o Nowym Przymierzu), które nic nie wnosi do lepszego poznania antropologicznej strony zjawiska profetyzmu. Błąd ten jednak w niczym nie umniejsza wartości książki. Czytelnik pragnący poznać głębiej genezę i istotę powołania proroczego znajdzie w niej wyczerpujące omówienie tego zagadnienia, omówienie tym bardziej cenne, że oparte na żywym świadectwie proroka, które J. Schreiner umiał wyjątkowo sugestywnie przybliżyć naszymu zrozumieniu.

Ks. Alfred Cholewiński SJ, Rzym

JOHANNES B. BAUER, *Die neutestamentlichen Apokryphen*, Düsseldorf 1967, Patmos-Verlag, s. 112.

Dla kogoś, kto nie jest specjalistą w dziedzinie apokryfów, literatura ta wydawać się musi tajemnicza, zagmatwana, nie łatwo poddająca się usystematyzowaniu. Jest rzeczą niezmiernie trudną zapoznać się z nią bliżej bez pomocy dobrego, popularno-naukowego przewodnika. Do już istniejących tego typu publikacji doszło ostatnio nowe opracowanie. Jego autor, J. B. Bauer w jasny i przystępny sposób omawia główne problemy, jakie związane są z piśmiennictwem apokryficznym. Poszczególne rozdziały zajmują się kolejno pseudo-ewangeliami, dziejami apostołskimi, listami i apokalipsami. Analiza treści najważniejszych utworów apokryficznych ze szczególnym uwzględnieniem tendencji teologicznych w nich zawartych, informacje odnoszące się do wieku ich powstania, próby scharakteryzowania środowiska, z którego mógł pochodzić autor oraz dobrze przetłumaczony tekst wielu ciekawych fragmentów — składają się na treść poszczególnych rozdziałów. Książka posiada doskonały wstęp, który wyjaśnia pojęcia utworu „kanonicznego” i „apokryfu” oraz wskazuje kryteria, którymi mógł kierować

się Kościół pierwszych wieków przy ustalaniu kanonu Pisma św. Do tego samego problemu powraca autor publikacji jeszcze raz w zakończeniu, uwypuklając w nim te cechy utworów apokryficznych, które odróżniają je od literatury biblijnej. Jeszcze jedno należy pokreślić. J. B. Bauer korzysta chętnie z okazji, by pokazać apokryficzne pochodzenie wielu popularnych wyobrażeń religijnych (np. wół i osioł przy żłobku), a nawet uroczystości kościelnych (np. św. Anna, św. Joachim), wyrażając w tym ostatnim wypadku swoje ubolewanie, że władze kościelne do tej pory nie usunęły tych świąt z kalendarza liturgicznego.

Ks. Alfred Cholewiński SJ, Rzym

PATRICK V. DIAS, *Vielfalt der Kirche in der Vielfalt der Jünger, Zeugen und Diener*, Freiburg—Basel—Wien 1968, s. 408.

Dział eklezjologiczny serii *Ökumenische Forschungen*, redagowanej przez H. Künga i J. Ratzingera wzbogacił się o kolejny tom¹. P. V. Dias podejmuje problem istnienia chrześcijaństwa i Kościoła w świecie pluralistycznym, który posiada własne tradycje duchowe i w swej większości nie jest chrześcijański, a nawet nie słyszy posłannictwa Chrystusowego o bliskości Królestwa Bożego. Autora interesuje przede wszystkim pluriformizm wewnątrz Kościoła, jaki przejawia się w różnorodności uczniów, świadków oraz ministrów, a więc w różnorodności posług charyzmatycznych.

Jako punkt wyjścia autor obiera stwierdzenia *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* (n. 32) na temat jedności i różnorodności Ludu Bożego oraz wypowiedzi *Dekretu o ekumenizmie* (n. 16—17) i *Dekretu o Kościołach Wschodnich katolickich* (n. 5—6) podnoszące znaczenie różnorodności w tradycjach i wszelkich wartościach zawartych w odłamach chrześcijańskich. Sobór Watykański II wręcz zachęca do wytwarzania form chrześcijaństwa dostosowanych do odmiennych mentalności ludów, którym głosi się Dobrą Nowinę (*Dekret o działalności misyjnej Kościoła* n. 11). Dias pragnie na podstawie Nowego Testamentu wykazać różnorodność struktur pierwotnego Kościoła (s. 89—321), a w zakończeniu wskazuje, że stanowi ona trwałą cechę charakterystyczną Kościoła Chrystusowego (s. 323—348).

W podchodzeniu do problemów Nowego Testamentu występowała dotychczas zasadnicza odmiennność. Katolicy podkreślali przede wszystkim jedność ksiąg Nowego Testamentu i wskutek tego nie doceniali znaczenia różnic i różnorodności ujęć tam występujących. Protestanci natomiast zwracali uwagę głównie na rozbieżności między świadectwami nowotestamentalnymi, co utrudniało im dostrzeżenie ich podstawowej jedności. Dias słusznie spostrzega u źródeł obu tendencji tę samą — przynajmniej podświadomą — dążność do usprawiedliwienia historycznej sytuacji i rozwoju własnego Kościoła. Obecnie po obu stronach można z zadowoleniem stwierdzić dążenie do rewizji własnych pozycji i chęć należytego doceniania wątków nowotestamentalnych dotąd ukrytych w cieniu.

Z eklezjologicznego punktu widzenia największą doniosłość posiada różnorodność i odmiennność ustrojowa pierwotnych gmin chrześcijańskich, jaka zaznacza się w księgach Nowego Testamentu. Stanowi ona podstawę lub wyraz innych różnic określających różnorodność występującą w Kościele. Dias usiłuje wydobyć treść wypowiedzi nowotestamentalnych, normatywną dla nowego rozumienia Kościoła.

¹ Pierwszym było dzieło Hans Küng, *Die Kirche*, Freiburg—Basel—Wien 1967, s. 605, por. Henryk Bogacki SJ, *Synteza soborowej eklezjologii*, *Collectanea Theologica* 37 (1967) z. 3, s. 179—186.